

5. ΚΑΤΟΙΚΙΑ

5.1 Η κατοικία και η σημασία της για τον άνθρωπο

Στόχος της υποενότητας αυτής είναι οι μαθητές:

➔ Να κατανοήσουν τη σημασία της κατοικίας στη ζωή του ανθρώπου.

Λέξεις – κλειδιά: κατοικία, υγεία, βασικές λειτουργίες, οικογένεια, προσωπικότητα, κοινωνία, οικονομία, πολιτισμός

Με τη λέξη **κατοικία** εννοούμε το χώρο, είτε φυσικό καταφύγιο είτε οικοδόμημα, όπου μένει ο άνθρωπος, μόνιμα ή προσωρινά. Πρωταρχικός λόγος δημιουργίας της κατοικίας ήταν η προστασία του ανθρώπου από τις άσχημες καιρικές συνθήκες και από διάφορους κινδύνους που προκάλλουσαν τα ζώα ή οι άλλοι άνθρωποι. Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου, η κατοικία απέκτησε μεγάλη σημασία στη ζωή του ανθρώπου, γιατί συνδέθηκε στενά με τον ψυχικό κόσμο του, με την οικογενειακή και την κοινωνική ζωή του και αποτέλεσε έκφραση του πολιτισμού του.

Κύριος σκοπός της κατοικίας είναι να προφυλάσσει τη ζωή και την υγεία του ανθρώπου. Γι' αυτό το σπίτι πρέπει να κτίζεται με γερά και συγχρόνως αβλαβή για την υγεία υλικά (οικολογικά) και να είναι ευάερο και ευήλιο. Στο χώρο της κατοικίας εξυπηρετούνται πέντε **βασικές λειτουργίες** που ανταποκρίνονται σε αντίστοιχες ανθρώπινες ανάγκες: η θέρμανση, η τροφή, η εργασία, ο ύπνος και η ατομική υγιεινή. Βέβαια, στις μέρες μας η τεχνολογική εξέλιξη και ο σύγχρονος τρόπος ζωής έχουν επιφέρει πολλές αλλαγές. Εκείνο, πάντως, που δεν έχει μεταβληθεί είναι η επιθυμία του ανθρώπου να εξασφαλίζει στο σπίτι του την απαραίτητη ηρεμία και άνεση που χρειάζεται. Μόνο τότε μπορεί να νιώσει ασφαλής και να αισθανθεί το χώρο δικό του.

Η κατοικία δεν έχει πάψει να συνδέεται κυρίως με την **οικογένεια** και να αποτελεί χώρο αγάπης και συντροφικότητας, αλλά και συγκρούσεων και αντιθέσεων μεταξύ των μελών της.

Στο σπίτι, εξάλλου, διαμορφώνεται σε μεγάλο βαθμό η **προσωπικότητα** του ανθρώπου. Εκεί διαπλάθεται ο χαρακτήρας τα πρώτα χρόνια της ζωής του και εκεί μαθαίνει να ζει μαζί με άλλους, όχι μόνο με μέλη της οικογένειας, αλλά και με ξένους, επισκέπτες ή φιλοξενούμενους.

Εικ. 5.1 Κατοικία

*Εικ. 5.2 Σκηνή οικογενειακής ζωής
μέσα σε σπίτι
(Γ. Ιακωβίδης, Τα πρώτα βήματα)*

Η κατοικία μπορεί να φανερώσει, εξάλλου, την **κοινωνική τάξη** και την οικονομική κατάσταση των ενοίκων της. Γι' αυτό, χρησιμεύει σε ορισμένους και ως μέσο κοινωνικής προβολής. Αποτελεί, επίσης, αντικείμενο οικονομικής συναλλαγής, δηλαδή πουλιέται, αγοράζεται ή νοικιάζεται. Η αγορά, η κατασκευή, ο εξοπλισμός και η διακόσμηση της κατοικίας αποτελούν πολύ ζωτικούς κλάδους της οικονομικής ζωής. Είναι γεγονός, επίσης, ότι οι δαπάνες για την απόκτηση ή την ενοικίαση μιας κατοικίας, τον εξοπλισμό και τη συντήρησή της αποτελούν σημαντικότερα οικονομικά βάρη για τον άνθρωπο και πρωταρχική φροντίδα κάθε οικογένειας. Η κατοικία, λοιπόν, έχει οικονομική και κοινωνική διάσταση.

Μια άλλη διάσταση της κατοικίας είναι η **πολιτισμική**. Η αρχιτεκτονική και η διακόσμηση κάθε σπιτιού εκφράζουν την αισθητική του τόπου και της εποχής που κτίστηκε, των κατασκευαστών και των ενοίκων του. Έτσι, υπάρχουν σπίτια που ξεχωρίζουν για την ομορφιά τους και αποτελούν έργα τέχνης.

Τα περισσότερα από αυτά είναι παλαιά. Αυτό συμβαίνει, επειδή στο παρελθόν οι άνθρωποι έδιναν ιδιαίτερη σημασία στην ομορφιά του σπιτιού τους και η κατοικία δεν αντιμετωπιζόταν ως εμπόρευμα. Υπάρχουν, όμως, και σπίτια ακαλαίσθητα. Αυτό συμβαίνει κυρίως σε πολλά από τα σπίτια που χτίστηκαν στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα από κατασκευαστές οι οποίοι είχαν ως μοναδικό στόχο τους το κέρδος. **Γενικά, η κατοικία, ως κύτταρο της πόλης ή του χωριού, αποτελεί δείγμα του πολιτισμού ενός τόπου.**

5.2 Ιστορική εξέλιξη της κατοικίας

Στόχος της υποενότητας αυτής είναι οι μαθητές:

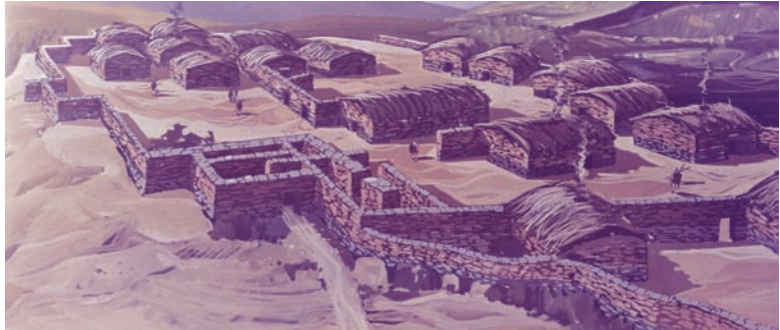
➔ Να γνωρίσουν την παγκόσμια πολιτισμική κληρονομιά στον τομέα της κατοικίας.

Λέξεις – κλειδιά: κατοικία, ιστορία, εξέλιξη, τεχνολογία

α. Η κατοικία κατά τους προϊστορικούς χρόνους

Στην **Παλαιολιθική εποχή** (600.000-9/8.000 π.Χ.) οι άνθρωποι ζούσαν από το κυνήγι και γι' αυτό ήταν αναγκασμένοι να ακολουθούν τα ζώα στις μετακινήσεις τους. Συνήθως κατέφευγαν προσωρινά σε σπήλαια ή σε πρόχειρες καλύβες που έφτιαχναν από κλαδιά. Οι καλύβες αυτές αποτελούν την αρχαιότερη κατασκευή ανθρώπινης κατοικίας. Στη **Νεολιθική εποχή** (9/8.000-3.000 π.Χ.) δημιουργήθηκαν οι πρώτοι μόνιμοι οικισμοί, ως αποτέλεσμα της γενικότερης μεταβολής του τρόπου ζωής των ανθρώπων, οι οποίοι έγιναν γεωργοί και κτηνοτρόφοι. Οι νεολιθικοί οικισμοί ήταν συχνά οχυρωμένοι και αποτελούνταν από σπίτια κυκλικά ή ορθογώνια με ένα ή δύο δωμάτια, μικρά παράθυρα και εστία.

Εικ. 5.3 Νεολιθικός οικισμός στο Σέσγλο Μαγνησίας

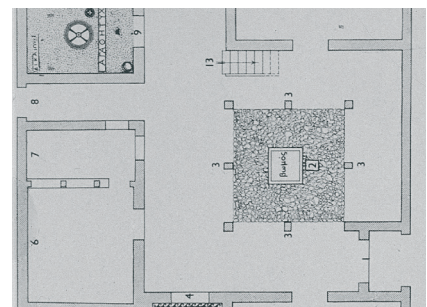
β. Η κατοικία στη Μεσοποταμία και Αίγυπτο

Οι πρώτες πόλεις σχηματίστηκαν στη **Μεσοποταμία** και στην Αίγυπτο την Εποχή του Χαλκού (3.000-1.200 π.Χ.). Τα σπίτια στη Μεσοποταμία ήταν συνήθως διώροφα, με εσωτερική αυλή (*αίθριο*), άλλοτε στεγασμένη και άλλοτε όχι. Τα σπίτια των πλουσίων είχαν και δευτερεύουσες αυλές, ιδιωτικά ιερά, λουτρά με αποχέτευση και δωμάτια υποδοχής.

Στην **Αίγυπτο**, οι φτωχοί κατοικούσαν σε απλά πήλινα ορθογώνια σπίτια. Οι κατοικίες των πλουσίων ήταν ισόγειες και πολύ ευρύχωρες. Διέθεταν και χώρους υγιεινής, καθώς και δωμάτια για τους δούλους.

γ. Η κατοικία στην αρχαία Ελλάδα και Ρώμη

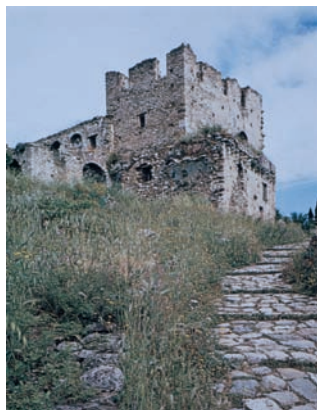
Οι κατοικίες στην **αρχαία Ελλάδα** (12ος-1ος αι. π.Χ.) ήταν ορθογώνιες, με δωμάτια γύρω από μια ακάλυπτη εσωτερική αυλή (*αίθριο*) που αποτελούσε και την κύρια πηγή για το φωτισμό και αερισμό των χώρων. Το ισόγειο περιλάμβανε τον *ανδρώνα* (δωμάτιο όπου τελούνταν τα συ-

Εικ. 5.4. Αρχαία ελληνική κατοικία (Όλυνθος)

μπόσια), το καθημερινό, την τραπεζαρία, την κουζίνα, το λουτρό και ένα κελάρι. Τα υπνοδωμάτια, ο γυναικωνίτης και τα δωμάτια των δούλων βρίσκονταν στον πάνω όροφο. Τα θεμέλια ήταν λίθινα και οι τοίχοι από πηλό και ξύλο, ενώ οι στέγες σκεπάζονταν με κεραμίδια. Γενικά, τα σπίτια ήταν απλά, χωρίς ιδιαίτερη πολυτέλεια, σύμφωνα με το λιτό τρόπο ζωής των αρχαίων Ελλήνων.

Οι **Ρωμαίοι** (6ος αι. π.Χ.-5ος αι. μ.Χ.) κατοικούσαν σε τριών ειδών σπίτια: μονοκατοικίες, επαύλεις και πολυώροφα κτίρια. Οι μονοκατοικίες προορίζονταν για την αστική τάξη και έμοιαζαν με τα ελληνικά σπίτια, με τη διαφορά ότι διέθεταν κλειστό αίθριο, εξαιτίας του ψυχρότερου κλίματος. Οι επαύλεις ήταν πολυτελέστατες κατοικίες πλουσίων. Τέλος, τα πολυώροφα κτίρια ήταν οι πρώτες πολυκατοικίες στην ιστορία και προορίζονταν για τα μεσαία και κατώτερα κοινωνικά στρώματα.

Εικ. 5.5 Βυζαντινό αρχοντικό με πύργο στο Μυστρά

δ. Η κατοικία στο Βυζάντιο

Την εποχή του **Βυζαντίου** (4ος-15ος αι. μ.Χ.), για λόγους προφύλαξης από τις εχθρικές επιδρομές, τα σπίτια κτίζονταν μέσα σε οχυρωμένους οικισμούς (κάστρα), όπου ο χώρος ήταν περιορισμένος. Έτσι ήταν συνήθως πολύ απλά διώροφα. Τα αρχοντικά όμως είχαν συχνά και έναν πύργο για λόγους προστασίας. Στην Κωνσταντινούπολη υπήρχαν και πολυτελέστατες κατοικίες.

ε. Η κατοικία στη Δύση κατά το Μεσαίωνα

Στα χρόνια του **Μεσαίωνα** στη Δυτική Ευρώπη (5ος-15ος αι. μ.Χ.), οι αριστοκράτες ζούσαν στην ύπαιθρο, σε οχυρωμένες κατοικίες. Κάθε κατοικία αποτελούνταν από έναν τριώροφο πέτρινο πύργο όπου ζούσε ο άρχοντας, και διάφορους βοηθητικούς χώρους που βρίσκονταν σε μια αυλή περιφραγμένη με πέτρινο τείχος.

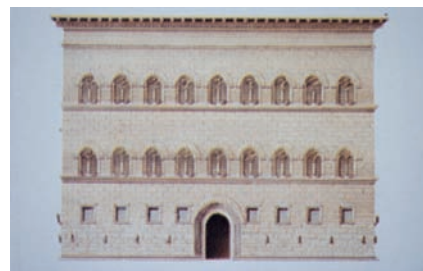
Οι χωρικοί κατοικούσαν σε απλές φτωχικές καλύβες. Αστικές κατοικίες άρχισαν να δημιουργούνται μετά το 1000 μ.Χ., όταν άρχισαν να σχηματίζονται οι πρώτες πόλεις. Τα σπίτια αυτά, συνήθως ξύλινα, ήταν διώροφα ή τριώροφα.

Εικ. 5.6 Μεσαιωνικός πύργος (Τουρ ντε Σεζάρ, Γαλλία)

στ. Η κατοικία στους νεότερους χρόνους

Την εποχή της **Αναγέννησης** (15ος-16ος αι. μ.Χ.), δημιουργήθηκαν δύο τύποι κατοικίας που επέζησαν επί αιώνες στην Ευρώπη, το *μέγαρο* και η *επαύλη*. Κάθε μέγαρο καταλάμβανε ένα ολόκληρο οικοδομικό τετράγωνο. Είχε εσωτερική αυλή με κιονοστοιχίες, ακολουθώντας την ελληνορωμαϊκή αρχιτεκτονική και συνήθως ήταν τριώροφο και πέτρινο. Οι επαύλεις ήταν μεγαλοπρεπή κτίρια που κτίζονταν στην εξοχή.

Εικ. 5.7 Αναγεννησιακό Μέγαρο (Παλάτιο Στρούτσι, Ιταλία)

Κατά το **17ο αιώνα**, εποχή του ρυθμού Μπαρόκ, οι αρχοντικές κατοικίες στολίζονταν με πλούσια διακόσμηση και είχαν πολλά μικρά δωμάτια. Κατά το **18ο αιώνα** το κίνημα του Νεοκλασικισμού, που εμπνεόταν από την ελληνορωμαϊκή τέχνη, επηρέασε πολύ την κατοικία. Έτσι, η διαρρύθμιση και η διακόσμηση των σπιτιών έγιναν πιο απλές. Κατά το **19ο αιώνα**, η Βιομηχανική Επανάσταση επέδρασε στον τομέα της κατοικίας. Κυριαρχούσαν τα μεγάλα αστικά σπίτια, με πολυτέλεια και ανέσεις που άρχισε να προσφέρει η τεχνολογία. Συγχρόνως άρχισαν να κτίζονται και πολυκατοικίες, για να στεγαστεί ο μεγάλος αριθμός των εργατών.

Ωστόσο, οι μεγαλύτερες αλλαγές συνέβησαν κατά τον **20ό αιώνα**. Η αύξηση των μεγαλουπόλεων, η μεγάλη τεχνολογική πρόοδος και η χρήση νέων υλικών οικοδομής, κυρίως του *μπετόν-αρμέ*, άλλαξαν ριζικά την κατοικία. Επικράτησαν οι πολυκατοικίες, σχεδόν ομοιόμορφες, με διαμερίσματα-κουτιά. Αυτά πρόσφεραν ανέσεις, αλλά ήταν σχεδιασμένα χωρίς ενδιαφέρον για την ομορφιά του χώρου και την ποιότητα ζωής των ανθρώπων. Από τα τέλη του αιώνα όμως άρχισε να γίνεται προσπάθεια ώστε να κτίζονται κατοικίες που να έχουν καλύτερη σύνδεση με το περιβάλλον και με τον άνθρωπο.

Εικ. 5.8 Σπίτι του 19ου αιώνα (Οικία Σλίμαν, Αθήνα)

5.3 Η ελληνική παραδοσιακή κατοικία

Στόχος της υποενότητας αυτής είναι οι μαθητές:

- ➔ Να γνωρίσουν τη σπουδαιότητα της ελληνικής παραδοσιακής κατοικίας και τη σημασία της διατήρησής της.

Λέξεις – κλειδιά: κατοικία, ιστορία, παράδοση, πολιτισμός

α. Κύρια χαρακτηριστικά και τυπολογία της ελληνικής παραδοσιακής κατοικίας

Ελληνική παραδοσιακή κατοικία ονομάζουμε το σύνολο των κατοικιών που κτίστηκαν μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους (1453) μέχρι τις πρώτες δεκαετίες μετά την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους (1830). Η μεγάλη ανάπτυξη της ελληνικής παραδοσιακής κατοικίας σημειώθηκε ωστόσο στους δύο τελευταίους αιώνες της ξένης κυριαρχίας και συμβαδίζει με τη γενικότερη οικονομική και πολιτισμική ακμή του ελληνισμού την εποχή αυτή.

Σε γενικές γραμμές, μπορούμε να διακρίνουμε δύο βασικές κατηγορίες ελληνικών παραδοσιακών σπιτιών: *τα νησιώτικα και τα σπίτια της ηπειρωτικής Ελλάδας*. Ανάλογα με την κοινωνική τάξη των κατοίκων τους, διακρίνονται με τη σειρά τους, σε *λαϊκά*, σε *μεσαία (νοικοκυρόσπιτα)* και σε *αρχοντικά*.

Ο πιο απλός τύπος νησιώτικου σπιτιού είναι το *μονόσπιτο*, που αποτελείται από ένα μικρό μακρόστενο πέτρινο δωμάτιο με επίπεδη στέγη από χώμα (*δώμα*). Το *μονόσπιτο* περιλαμβάνει όλες τις λειτουργίες ενός σπιτιού. Πρώτο σημαντικό στοιχείο του είναι ο *σοφάς* ή *κρέβατος*, μια ξύλινη κατασκευή, λίγο πιο ψηλά από το δάπεδο, όπου πάνω της οι άνθρωποι έστρωναν για να κοιμηθούν, ενώ από κάτω αποθήκευαν διάφορα αγαθά. Δεύτερο στοιχείο αποτελεί το *τζάκι*, που χρησιμοποιεί για θέρμανση και για μαγείρεμα.

Εικ. 5.9 Εσωτερικό νησιώτικου σπιτιού: ο σοφάς (Όθος, Κάρπαθος)

Πιο εξελιγμένος τύπος είναι το *διώροφο*, κατοικία για τη μεσαία τάξη. Πρόκειται για ορθογώνιο σπίτι, όπου στο ισόγειο (*κατώι*) βρίσκονται οι βοηθητικοί χώροι (στάβλοι και αποθήκες), ενώ οι άνθρωποι ζούσαν στον πάνω όροφο (*ανώι*). Πολλά σπίτια έχουν επίσης αυλές και βεράντες (*ηλιακούς*).

Οι πιο εύποροι κατοικούσαν σε *αρχοντικά*, που ήταν μεγάλα σπίτια με περισσότερη διακόσμηση. Υπήρχαν επίσης και τα *πυργόσπιτα* στην ύπαιθρο, μόνιμες ή εποχικές οχυρές κατοικίες των μεγάλων κτηματιών.

Στα σπίτια της ηπειρωτικής Ελλάδας διακρίνονται οι ίδιοι τύποι που υπάρχουν και στα νησιά, αλλά, επειδή το κλίμα και οι κοινωνικές-οικονομικές συνθήκες διέφεραν, παρουσιάζονται ορισμένες διαφορές. Έτσι το *μονόσπιτο* έχει στέγη από κεραμίδια. Το κυριότερο σημείο του χώρου είναι η *γωνιά*, δηλαδή η εστία, που δίπλα της οι κάτοικοι μαγειρεύουν, τρώνε και κοιμούνται. Στο *διώροφο* υπάρχει το *χαγιάτι*, ένας ανοιχτός εξώστης που στεγάζε-

ται με την προεξοχή της στέγης.

Τα *αρχοντικά* που ξεχωρίζουν ιδιαίτερα είναι αυτά που έκτισαν πλούσιοι έμποροι και τεχνίτες στη Βόρεια και στην Κεντρική Ελλάδα. Είναι μεγαλοπρεπή σπίτια, με χαρακτηριστικούς ξύλινους εξώστες, τα *σαχμισιά* στον πάνω όροφο. Εκεί βρίσκεται και ο κεντρικός χώρος υποδοχής, ο *ηλιακός* ή *δοξάτο*, με χαμηλά παράθυρα και πολύχρωμους γυάλινους φεγγίτες. Βρίσκονται, επίσης, και τα δωμάτια διαμονής της οικογένειας, διακοσμημένα με ξυλόγλυπτα και τοιχογραφίες.

Τα *πυργόσπιτα* ήταν συνήθως δώροφα, με επάλξεις στο πάνω μέρος, *καταχύστρα* που προστάτευε την είσοδο και πολλές πολεμίστρες. Ξεχωριστή κατηγορία αποτελούν οι *μανιάτικοι* πύργοι που χρησιμοποιούνταν μόνο για πόλεμο (*πολεμόπυργοι*).

Τα υλικά που χρησιμοποιούνταν για την κατασκευή των ελληνικών παραδοσιακών σπιτιών εξαρτιόνταν από το φυσικό περιβάλλον κάθε τόπου. Στις περισσότερες περιοχές γινόταν συνδυασμός υλικών: ο κύριος κορμός του σπιτιού κατασκευαζόταν από πέτρα, ενώ το ξύλο προοριζόταν για τα δευτερεύοντα μέρη ή για τον πάνω όροφο.

β. Ο εξοπλισμός της ελληνικής παραδοσιακής κατοικίας

Αρχικά τα σπίτια είχαν ελάχιστα *έπιπλα*. Συνήθως, οι άνθρωποι κάθονταν στο πάτωμα και έτρωγαν σ' ένα στρογγυλό χαμηλό τραπέζι, το *σοφρά* ή *τάβλα*. Αργότερα άρχισαν να χρησιμοποιούν σταθερούς ξύλινους πάγκους και χαμηλά σκαμνιά. Με την οικονομική ανάπτυξη του 18ου-19ου αιώνα εμφανίστηκαν και κινητά έπιπλα.

Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει η *επίπλωση των αρχοντικών* της Βόρειας και της Κεντρικής Ελλάδας. Στο εσωτερικό των δωματίων διαμονής υπήρχαν εντοιχισμένα ντουλάπια (*μουσάντρες*), συνήθως σκαλιστά ή ζωγραφισμένα.

Χρησίμευαν για την αποθήκευση τροφίμων, ρουχισμού και πολύτιμων ειδών. Τα δωμάτια (*οντάδες*) είχαν επίσης χαμηλούς *σοφάδες*, όπου οι άνθρωποι μπορούσαν να κάθονται ή και να κοιμούνται. Ο κεντρικός χώρος υποδοχής (*ηλιακός* ή *δοξάτο*) ήταν περιτριγυρισμένος από χαμηλά συνεχόμενα καθιστικά (*μιντέρια*)

Κάθε σπίτι διέθετε, οπωσδήποτε, σκεύη για το φαγητό, την αποθήκευση των τροφίμων, τη δια-

Εικ. 5.10 Το αρχοντικό Τοιατσάπα στην Καστοριά

Εικ. 5.11 Μανιάτικος πύργος (Φλομοχώρι)

Εικ. 5.12 Μουσάντρα (Καστοριά)

κόσμηση του σπιτιού και άλλες χρήσεις. Τα **σκεύη** αυτά ήταν χάλκινα, ξύλινα και πήλινα. Στα περισσότερα σπίτια υπήρχε και ο αργαλειός, απαραίτητος για την κατασκευή του ρουχισμού της οικογένειας. Δεν έλειπε, εξάλλου, από πουθενά το εικονοστάσι. Όλα τα σπίτια, επίσης, στολίζονταν με υφαντά και κεντήματα.

γ. Η σημασία της ελληνικής παραδοσιακής κατοικίας

Η ελληνική παραδοσιακή κατοικία παρουσιάζει ενδιαφέρον όχι μόνο για τους αρχιτέκτονες, τους διακοσμητές και τους επιπλοποιούς που έχουν συχνά εμπνευστεί από την αρχιτεκτονική και από τον εξοπλισμό της, αλλά και για τον καθένα μας. Τα παραδοσιακά σπίτια μπορούν να αποτελέσουν έναν πολύτιμο οδηγό για το πώς μπορεί να ταιριάζει το ωραίο με το λειτουργικό στο χώρο της κατοικίας, ακόμα και στις πιο απλές κατασκευές. Αποτελούν, επίσης, πρότυπα «οικολογικού» σπιτιού, δηλαδή ενός σπιτιού που προσαρμόζεται αρμονικά στο φυσικό περιβάλλον του τόπου του, κτισμένο με τα διαθέσιμα υλικά, χωρίς περιττές σπατάλες. Τα περισσότερα εξάλλου από τα σπίτια αυτά θεωρούνται και είναι έργα τέχνης. **Τα παραδοσιακά σπίτια αξίζουν, λοιπόν, το σεβασμό και την προσοχή μας και πρέπει όλοι να φροντίζουμε για τη διάσωση και τη διατήρησή τους.**

5.4 Τύποι και μορφές κατοικίας

Στόχος της υποενότητας αυτής είναι οι μαθητές:

➔ Να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των διαφόρων τύπων και μορφών κατοικίας.

Λέξεις – κλειδιά: κατοικία, μονοκατοικία, πολυκατοικία, αστική, αγροτική

α. Τύποι κατοικίας

Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να επιλέξει, ανάλογα με την οικονομική κατάσταση, τις προτιμήσεις του και την περιοχή όπου βρίσκεται, ανάμεσα σε δύο βασικούς **τύπους κατοικίας**, στη **μονοκατοικία** και την **πολυκατοικία**.

Η **μονοκατοικία** είναι ένα σπίτι όπου κατοικεί μία οικογένεια ή ένας άνθρωπος που ζει μόνος του. Το σπίτι αυτό μπορεί να είναι είτε ένα απλό ισόγειο κτίριο ή μια πιο σύνθετη κατασκευή. Μονοκατοικίες βρίσκονται περισσότερο στα προάστια των πόλεων, σε μικρές πόλεις και σε χωριά, όπου δηλαδή υπάρχει άνεση χώρου. Η **πολυκατοικία** είναι ένα κτίριο από πολλούς ορόφους, που έχουν διαμορφωθεί σε διαφορετικούς χώρους κατοικιών, στα **διαμερίσματα**. Οι πολυκατοικίες συναντώνται περισσότερο στις μεγάλες πόλεις και δημιουργήθηκαν από την ανάγκη να δοθεί λύση στο πρόβλημα στέγασης των ανθρώπων που συγκεντρώθηκαν σ' αυτές.

Εικ. 5.13 Μονοκατοικία

Εικ. 5.14 Πολυκατοικία

β. Μορφές κατοικίας

Η σύγχρονη κατοικία διακρίνεται σε δύο κυρίως **μορφές**, στην **αστική** και την **αγροτική**, ανάλογα με το αν βρίσκεται στην πόλη ή στην ύπαιθρο.

Αστική είναι η κατοικία των ανθρώπων που ζουν σε πόλεις. Η αστική κατοικία προσφέρει όλα τα πλεονεκτήματα της ζωής στην πόλη, όπως καλύτερες δυνατότητες στην παροχή υπηρεσιών υγείας, στην ψυχαγωγία, στις αγορές κ.ά. Από την άλλη όμως παρουσιάζει μειονεκτήματα (θόρυβος, καυσαέρια, πολυκοσμία, έλλειψη επαφής με τη φύση, κ.ά.). Αυτά μειώνονται βέβαια στην περίπτωση που η κατοικία βρίσκεται στα προάστια, όπου, όμως, υπάρχει το πρόβλημα της απόστασης από το κέντρο.

Αγροτική είναι η κατοικία των ανθρώπων που ζουν σε χωριά ή σε κωμοπόλεις. Η αγροτική κατοικία προσφέρει όλα τα πλεονεκτήματα της ζωής στην ύπαιθρο, όπως ησυχία, καθαρό αέρα, επαφή με τη φύση, δυνατότητα για πιο υγιεινή ζωή κ.ά. Λείπουν, αντίθετα, οι ευκολίες της πόλης.

Εικ. 5.15 Αγροτική κατοικία

5.5 Λειτουργικότητα, αισθητική και υγιεινή των χώρων της κατοικίας

Στόχος της υποενότητας αυτής είναι οι μαθητές:

➔ Να ενημερωθούν σχετικά με τη λειτουργικότητα, την αισθητική και την υγιεινή των χώρων της κατοικίας.

Λέξεις – κλειδιά: κατοικία, λειτουργικότητα, αισθητική, προσωπικότητα, διακόσμηση, προσανατολισμός, υγιεινή

α. Λειτουργικότητα και αισθητική της κατοικίας

Η κατοικία είναι κάτι πολύ περισσότερο από ένας κτισμένος χώρος. Έχει επιπλέον **συναισθηματική αξία** για τον άνθρωπο και παίζει σημαντικό ρόλο στη ζωή του. Γι' αυτό, ο σχεδιασμός μιας κατοικίας πρέπει να βασίζεται στη μελέτη της ανθρώπινης ψυχολογίας. Δεν υπάρχουν έτοιμες λύσεις για το θέμα αυτό, αφού κάθε σπίτι πρέπει να καλύπτει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ανθρώπων που θα ζήσουν σ' αυτό. Υπάρχουν, ωστόσο, ορισμένες βασικές αρχές που πρέπει, πρώτα απ' όλα, να ακολουθούνται. Συγκεκριμένα, είναι απαραίτητο το σπίτι:

- να προσφέρει ασφάλεια στους ενοίκους του
- να είναι άνετο και ευχάριστο
- να είναι υγιεινό και προσαρμοσμένο στο περιβάλλον.

Ακόμα και στην περίπτωση που το σπίτι είναι ήδη κτισμένο, μπορούν να γίνουν κατάλληλες αλλαγές στους εσωτερικούς χώρους.

Εικ. 5.16 Δωμάτιο με αρμονικούς συνδυασμούς χρωμάτων, καλό φωτισμό και σωστή τοποθέτηση των επίπλων

Οι χώροι κάθε σπιτιού χρειάζεται όχι απλά να έχουν την κατάλληλη διαρρύθμιση αλλά και να δημιουργούν μια **αίσθηση ομορφιάς, ζεστασιάς και ανθρωπιάς**, που να ανταποκρίνεται στην προσωπικότητα και στις προτιμήσεις των ανθρώπων που το κατοικούν. Οι ένοικοι του σπιτιού πρέπει να βάζουν τη σφραγίδα τους στο χώρο και στα πράγματα που υπάρχουν σ' αυτόν.

Για να πραγματοποιηθεί η **διακόσμηση** με επιτυχία, χρειάζεται να συνδυαστούν αρμονικά τα αρχιτεκτονικά στοιχεία του σπιτιού με την επίπλωση, το φωτισμό, το χρώμα και τα διακοσμητικά αντικείμενα.

Μια σωστή διακόσμηση πρέπει να αντέχει στο χρόνο. Γι' αυτό, καλό είναι να στηρίζεται σε ορισμένες **βασικές αρχές**, που είναι: η **αναλογία**, η **ισορροπία**, ο **ρυθμός**, η **έμφαση** και η **αρμονία**.

Αναλογία δημιουργείται, όταν τα μεγέθη των αντικειμένων που βρίσκονται σε έναν χώρο ταιριάζουν με τις διαστάσεις του χώρου και μεταξύ τους. Για παράδειγμα, σ' ένα μεγάλο δωμάτιο πρέπει να τοποθετούνται περισσότερα μεγάλα έπιπλα. Ισορροπία πετυχαίνεται, όταν γίνεται σωστή κατανομή των αντικειμένων στο χώρο. Γι' αυτό δεν πρέπει να τοποθετούνται πολλά αντικείμενα σε μια πλευρά του χώρου και ελάχιστα σε μια άλλη. Ρυθμός δημιουργείται από την επανά-